

quod si pereant, non deponent, commodari, & locanti pereant sed depositario, commodatario, & conductori; unde non repugnat dominiū rei apud unum manere; & periculum in alium recipi, cùm hæc sit distincta, & separabilia. Ad ultimum dicendum est Pontificem illud intellexisse tantum habita ratione contractus societatis præcisè, non vero habita simul ratione contractus afectionis. Inde in illa Bulla non prohibuit contractui societatis addi contractus iure communii licet, ut explicitare Reginaldus, Bonacina, Lessius, & alii DD. & presertim Amicus l. cit. ubi in illa Bulla plura dicta nota dagna, quia huic receptissima sententia oblatre videtur, nisi recte intelligatur, & explicetur; que damnata non est, quia ut Faber noster cap. 12. cit. n. 404. hic casus frequenter evenit, sive enim contingit viudas, pupilos, & similes personas habere aliquam exiguum pecuniam, quæ ad emendum aliquod stabile fructiferum non sufficiat; ut putat centum, vel ducentos ducatos, quod sunt pauperes, tradere curant eam pecuniam mercatoribus hoc paſto, ut capitale sit saluum, & tamen aliquid lucrum ex illis percipiant, quo suam inopiam sublevare possint, non distracto capitali, quod servat, vel pro filiis nubendis, vel pro aliqua alia necessitate. Alias qualam difficultates tractat illi Faber de hoc locatioris contractu, quæ facile & dictis refolvi possunt, & apud ipsum videri, etiam apud Aſtefanum nostrum lib. 3. tit. 12. ubi plura de hac materia discurrunt presertim art. 5.

QUESTIO QUARTA.

De reliquo Contractibus.

Dicitur contractibus in hac questione breviter declarandis Jurisperit, & Canonistæ plura scribunt. Quoniam verò ut ab initio diximus, intentione nostra est, ea tantum de materia contrahendi declarare, & tradere, quæ ad regulandum cuiuscumque conscientiam sufficiunt, fatus nobis erit in praesenti questione singulorum definitiones assignare, & explicare, ut naturam eorum cognoscamus, & quid ad eorum iustitiam requiratur, ut intelligere possumus, quando in eis vitium & peccatum contingat & obligatio ad restituitionem interveniat.

ARTICULUS PRIMUS.

De locatione, & Conduktione.

SCOTUS 4. d. 15. qu. 2. art. 2. lit. N. docet contractus, in quibus transferuntur usus, seu ius uendendi, esse mutuam accommodacionem, quæ impliciti permutationi correspondet, locationem, que correspondet venditioni, & conduktioni, que correspondet emptioni, quare sicut venditio, & emp̄io sunt quidam ad invicem correlative, sicut etiam locatione, & conduktione, neque haec sunt nomina diversorum contractuum, sed unus, & cūsum, qui ex parte concedentis locatio dicitur, ex parte vero acipientis conduktione, & qui rem ad ultimū tradit rei locator, & qui eam ad ultimū acceptus conductor, locatio assimilatur venditioni, quia uera locans vendit usum rei locatae retinet ipsius substantiam dominio, & conductio autem assimilatur emptioni, qui conductus pretio, & venalem usum emit. Unde concludit Doctor easdem conditions servandas esse in locatione, & conduktione quoad usum, quæ in venditione, & emptione servantur quod dominum illius enim ferat locatio, & conduktione erunt contractus iusti, si vero aliqua illarum deficiat, erunt injūti. Breviter igitur videndum est, quid si talis contractus, quæ ejus conditions ut videtur, est, erunt locari possit, & quib⁹, & quæ sint de obligatione locatoris, & conductoris.

140 Primo itaque locario communiter definiri solet, quod sit contractus quo res, vel persona ad usum, vel fructum pro preia conceditur. Conductio vero contractus quo res, vel persona ad usum, vel fructum pro preio accipitur. Dicitur quo res, vel persona, quia non solum res mobilis, vel immobilis locari possit, sed etiam persona, quæ ratione operari uarum locari possit, ut habetur 1.14. Quis opera, ff. locati. Dicitur ad usum, ad distinctionem eorum contractuum, in quibus non solum usus rei conceditur, verum etiam transferuntur dominium, ut in mutatione, donatione, venditione &c. Additur, vel ad fructum, quia pro utroque locatio fieri potest, res enim aliquando locatur ad fructum, ut patet de prædictis, agro, & vinea, & aliquando ad usum autū, vel quando locatur dominus, equus, navis, velitis, & similia, quorum fructus est eorum usus. Dicitur pro preio, quia dicitur ad substantiam hujus contractus pertinet non minus,

quam ad emptionem, & venditionem, ut definitur l. 2. ff. locati, & ratio est, quia cum hic contractus emptioni, & venditioni sit affinis, iuxta carum leges regulandus erit. Addunt tandem aliqui talem concessionem rei ad ultimum pro pretio circa decennium fieri debere, quia qua decennio vel ultra fit, ex dispositione iuris in Emphyteusum translati dominus utili rei locatae in conductorem, ut infra de Emphyteusum dicimus, unde in talium causa reguli Emphyteusum regulari debet talis contractus, non autem locationis, & conductio. Ex quo infertur discribens hujus contractus a ceteris, differt enim a mutuo, donatione, emptione, & venditione, quoniam in his non tantum usus transferuntur, sed etiam dominum tam proprietatis, quam utilitatis in locatione vero transferuntur tantum usus. Differt ab Emphyteusum non tantum ratione translationis dominii utilis in Emphyteusum, sed etiam ratione temporis, & ratione materiarum, cum Emphyteusum non sit, nisi de re immobili, & ad minus per decennium, locatio vero sit etiam de re mobile, & infra decennium, ut modis dictum est. Differt a deposito, pignore, & hypotheca, quia in his contractibus res conceduntur ad custodiā, vel afferationem, non autem ad usum, vel fructum accipientium, ut in locatione. Differt tandem a commodato, precario, & aliis contractibus, in quibus usus transferuntur gratis, quia hic gratis non transferit, sed pretio, & mercede accepta a conductori. Ita Lessius, Molina, Rebellus, Reg. Bonac. Amic. & alii communiter.

141 Secundo, quia Doctor inquit loc. cit. easdem conditions servandas esse in locatione, & conductione quo ad usum, quo in emptione, & venditione servantur quo ad dominium, id est illas recolleret oportet, & hinc contractui applicare. Prima est, quod locari habeat juo locandi, sicut quod vendens habeat juo vendendi. Secunda, quod conductor habeat potestatem recipiendi jus in usum rei, sicut quod emptor habeat potestatem accipiendi dominium rei, tam utilitas, quam proprietatis. Tertia, quod nullus superior contrahentes impedit, illum a locando, & istum a conductendo, sicut etiam in contractu emptionis, & venditionis tale impedimentum absesse debet. Quarta conditione, quod in tali contractu non ad situs, vel dolus, quod etiam in contractu emptionis, & venditionis requiritur. Quinta tandem, quod sit pretium, & merces justa, sicut enim emptio, & venditio justum requirit, pretium, sic etiam locatio justam mercedem. Qualis autem, & quanta merces esse debet, & quantum pretium, ut locatio justa sit, dicendum est, ac dicendum, sicut supra de justo pretio rei in emptione, & venditione, nimirum id, quod secundum confutandum genit, & populi illius civitatis, vel regionis, ubi in contractu pro justa mercede habetur, vel secundum quod in vicem convenerint locator, & conductor, si de tali confutandu non confiteri; vel tandem justum pretium arbitrio boni viri statuendum erit. Sicut ergo omnes haec conditions ad venditionem, & emptionem requiruntur, ut translatio dominii justa sit, & valida; ita quoque in hunc contractu requiruntur, ut translatio usus validam sit, & iusta sit, & iusta, quia in hunc quoque contractu recompenso secundum justitiam fieri debet, sicut in venditione; & alii permutacionibus, qui non sunt contractus omnino liberales, sed jutam requirunt compensationem. Est etiam solvendum dictum pretium justa confutandum loci, ut notar Stephanus à S. Gregorio l. 1. capit. 5. cum Gomez, Azor, Fill, & alii, nam in aliquibus locis pars pretii solvitur in primo mensili, & altera pars secundo, vel ut alibi solvitur singulis tribus mensibus pars pretii, & alibi alter in fine anni totum pretium, quæ locorum confutundines, & iusta peculiaria sunt servanda, & si nulla appareat confutudo regionis solvendum est pretium eo tempore, quo contrahentes inter se convenuerunt. Ita Aſtefanus noster l. 3. tit. 14. art. 5.

142 Tertiū ut patet quæ sit materia hujus contractus, hanc regulam universaliter DD. Affigunt, ut omnes res, quæ vendi possint, possint etiam locari, nisi specialis aliquæ extet prohibiti, & ratio est, quia non plus ad locandum requiritur, quam ad vendendum & omniam, quæ alienari possint, possint etiam locari, licet non est contraria, etenim ut notar Bonac. cum alii disput. 3. q. 7. pun. 1. sicut aliqua res, quæ locari possint, sed vendi prohibentur, quales sunt res pupilli, & minoris, quæ locari possint, non verò vendipræterea bona dotalia possunt a viro locari, non autem vendi, & tandem res Ecclesiastice locari possunt, sicut ad breve aliquod tempus, non autem alienari ab aliquo debita juris solemnitate, quare omnes res, quæ vendi possint, etiam locari possint, fecula speciali prohibitione, non tamen est contra, quia plus ad vendendum requiritur, unde non fatis approbo, quod sit Aſtefanus noster loc. cit. ar. 4. locari possit omnia, quæ vendi possunt, & quæ non possunt vendi, non possit locari, sicut enim, ut confat ex modo dictis, aliqua possunt locari, quæ non possunt vendi. Verum res uero contumplibiles, ut vinum, oleum, pecunia,

etactore invitio, qui per locationis contractum jus acquisivit in locum rei locatae, ulque ad certum tempus. Excipiunt tamen DD. communiter quatuor casus, in quibus potest locator rem locatam repetere ante præfixum tempus ex c. propter sterilitatem. Verum de locato, Primus est, si conductor per biennium pensionem non solvet, si ultra biennium res sit conducta. Secundus est, quando conductor abutus re conducta, ut si domus destruit, vel ibi meretrices alii, aut alio modo male utitur re conducta. Tertius, si improbus casus accidat, ob quem dominus v. g. ipso domino sit necessaria, ut si prior domus inopinato casu corrut, vel comburatur, nec locatus commode aliam inventire possit. Quartus tandem, si rem locatam refece necesse sit, neque id fieri possit altero inhabitante. Quos causas amplius declarant Bonac. locc. & Stephanus à S. Greg. l. 2. c. 45, qui alios citant, & Amicus disp. 26. sect. 7.

144 Quarto solet an locatur tenetur conductori remittere pensionem, ob sterilitatem casu fortuito supervenientem citra culpam, vel negligientiam conductoris, & ex suppositione. Quod non intervenerit pactum locatoris cum conductori, ut superveniente quovis casu integrum pensionem sibi solvat, hoc enim supposito tenetur conductor pensionem solvere, nec renetur locator casu remittere, quia tunc conductor celiſtū juri suo. Qui questus DD. communiter respondit, quod si sterilitas tanta sit, ut conductor nihil ex re conducta percipiat, pensione remittenda est; ita enim habetur L. ex conducto ff. locati, ut in leuione, vel hostium invasione, vel brigandine, vel bruto feges ventur, vel si ita molestandi locati aditus precludatur, ut nullus amplius illuc ad molestem adcedat; in his enim casibus, & similibus remissio totius pensionis facienda est. Si autem sterilitas non sit tanta, licet sit magna, & norbita, tunc facienda est remissio pro rata supervenientis sterilitatis, ita enim habetur expresso L. si quis fundum ff. locati, & cap. propter sterilitatem, de locato, & conducto. Hanc tamen communem doctrinam, quod si sterilitas est tanta, ut si nihil conductor ex re locata accipiat, nihil solvat, limitat Aſtefanus notar lib. 3. tit. 14. art. 5. & Lugus cum ipso disput. 29. sect. 2., nisi sterilitas per ubertatem anni proximi precedenter, vel sequentis possit compensari, tunc enim integra penſio illius anni, quam locator remiserat exigi, nisi aliud in locatione sit pater, quod inde pafus est conductoris de viro rei locatae, & fraude, & fraude, aut amorem, & dolus in locatione, quando locator rem viatiam locat non aptam præfere usum ad quem quis cam conducteret, unde si quis locator locat equum ad merces transferendas affectum fæle in aquam dimittere, vel vaſtio, & infecta, ita quod vinum, & oleum, aut aliquid aliud pafus, vel deterior evadat in eis positum, tenetur ad restituitionem damnum, quod inde pafus est conductoris de viro rei locatae non damnum, quod eadem ratione probatur, quasi super de venditione agentes quod hanc conditionem probavimus conductorem ad restituitionem teneri q. 1. hujus disp. art. 2. n. 1. immodi locator non solum tenetur de solo, sed etiam de culpa latra, & levia, licet non de levissima, ut colligatur ex L. item queritur ff. locati, in qua per varia exempla doctrina hæc explicatur, & ratio est, quia quando contractus celebratur in gratiam utriusque contrahentis, quales est contractus locationis, & conditionis, de culpa latra, & levia tenetur contrahentes, licet non de levissima. Quid autem sit culpa latra, & levia, & levissima, jam declaratur est supra disp. 4. q. 3. art. 2. n. 9. Quod expensas convenientiam etiam DD. locatorem non solum teneri ad refarcendas expensas necessarias a conductori factas, in refarcenda re conducto, verum etiam ad refarcendas expensas utilias, que ultra conditionis tempus sunt duratae L. 1. C. locati, & ratio est, inquit Bonac. disp. 4. q. 7. pun. 2. cum pluribus aliis ab ipsi citatis, qui sensit commodum debet etiam sentire, incommodum iuxta regulas juris, sed locator sentit commodum ex melioramento, & expensis talibus a conductori factis, cū hujusmodi expensæ in commodus locatoris cedant; ergo per eis; ut illarum quoque sensit onus; unde locator tenetur ad refarcendas expensas a conductori factas in reparanda domo, vel in curando equo, qui male valuerat ab ipso conductoris culpa, & similes, & hoc totum intelligentem est, modo conductor, qui non fecerit ex premilla conventione rem conductam meliorandi talis expensæ, nam conventionem facit inter contrahentes. Tenetur etiam locator ob eandem rationem ad onera, & tributa imposta pro re locata, nisi alter conventione fit, cum conductore, vel nisi aliud confertudo loci possularer; onera autem imposta pro fructibus non tenetur locator, sed conductor, qui apie percipit fructus, & commodum sentit, atque id est etiam omnes res pro fructibus imposta sentire debet. Denique tenetur locator continuare conductoris locationis, utque ad tempus prædictum, nec circa illud potest rem locata repetere, & ratio est, quia non potest a contractu resilire, hoc

145 Quinto circa obligationem locatoris convenientem DD. non potest conductor ut re conducta ad alium usum, nec alio modo, quam inter locatorum, & ipsum conductorem sunt convenientia, & ratio est, quia tenetur itare conventioni, & obligationi, unde alter conductor utratur ut re conducta, & pereat, ad restituitionem tenetur, quia peccavit contra iustitiam cum dampno locatorum, ut non conductus, sed etiam non restituendus, non fuerit, nulla ei competit actio, ita etiam si conductor dampnum, si etiam sterilitatem ulterius dimidium non fit pafus, nulla debetur ei compensatio; de quo videatur Lugus l.c.

146 Quinto circa obligationem conductoris convenientem DD. non potest conductor ut re conducta ad alium usum, nec alio modo, quam inter locatorum, & ipsum conductorem sunt convenientia, & ratio est, quia tenetur itare conventioni, & obligationi, unde alter conductor locatorum non differt, posset ut re conducta etiam ad alium usum ab ipso aliquo restituendus, non fuerit, nulla ei competit actio, ita etiam si conductor dampnum, si etiam sterilitatem ulterius dimidium non fit pafus, nulla debetur ei compensatio; de quo videatur Lugus l.c.

147 Quinto circa obligationem conductoris convenientem DD. non potest conductor ut re conducta ad alium usum, nec alio modo, quam inter locatorum, & ipsum conductorem sunt convenientia, & ratio est, quia tenetur itare conventioni, & obligationi, unde alter conductor locatorum non differt, posset ut re conducta etiam ad alium usum ab ipso aliquo restituendus, non fuerit, nulla ei competit actio, ita etiam si conductor dampnum, si etiam sterilitatem ulterius dimidium non fit pafus, nulla debetur ei compensatio; de quo videatur Lugus l.c.

quem investire pertinet, & mittere in possessionem, alioquin valfalius à feudo cedit, quavis alienando protegetur, se alienate, salvo, referat. Domini directi condeni, nam talis propositio est contra ratione facta. Ita Bonac. l. c. pro quo citat Claram Sylvestrum, Reginaldum, Lefsum, & alios. Aliis etiam de causis feudorum amittitur, & reddit ad dominum directum s' nimur si feudum statim ingratus existat, & dominum graviter offendit si fideiūs non per se investitur, vel tenet, & alii etiam de causis, quas per extensum refert Faber, loc. cit. Tamen feudatarii potest se abdicare ad eum libitum, quia est in eius utilitate, Emphyteuta autem non potest a fe. Emphyteutis abdicari, invito domino propriatis, scit nec conducedatur a conductione recedere, quia data fuit res ad eam meliorandam, & ad penitentiam solvendam. Qui plura de his contractibus defiderat, videat Lefsum, Azorium, Bonacinam, Stephanum & S. Greg. l. c. & ex nostris Astefanum, de Emphyteuti quidam l. 3. tit. 15. de feudiis verò tit. 18.

ARTICULUS TERTIUS.

De Assurance, & Fideiūs.

158 **P**rimo, contractus assuranceonis est, quo quis alieni rei periculum in se suscipit, obligato se vel gratis, vel pro certo pretio, ad eam cōpēndiam, si perierit. Quod si gravissimis, est gratia promissio, & pretio, est quasi emptio, quo affercurans vendit suam obligationem, prestandi alteri rem ejus indennem, v. g. Titius mercator habet navem Venetum, in portu multis mercibus onusata, quam vult in Egyptum trahere, & Caius promittit Trion navem cum mercibus salvam, & integrum in Egyptum perverterat, quod si non perveriat, valore mercium promittit de suo solvere, & pro hac asecuratioine, deducit in pactum certum premium, sibi & Titio solvendum; talis contractus dicitur asecuratiois, & reductus ad contratum empiōis, & venditionis, quia in hoc contractu Titius mercium dominus eius asecuratioem, seu obligationem, Caius, quae abstringit solvere de suo, valorem mercium, si perierit, tanto prelio. Contractus hujusmodi, licet utm. omnes DD. concedant, quia ut sepe dictum est, quicunque res, quae est pretio estimabilis, est etiam vendibilis, sed constitutre rem in tuto, que de se est exposta periculi, est res pretio estimabilis & hoc sit per asecuratioem; ergo hoc est pretio vendibilis. Inimo addit. DD. hujusmodi contractus, non solum cōsideratur, immo etiam ratio negotiacionis validè utilem Reipublice, sicut quidam plurimi mercatores, ob grave periculum amissiois mercium, a mercatura abstinerent, nisi hoc contractu asecuratiois isti redderetur; & sic quanplurime merces ex variis locis asportantur, quae non asportantur, nec Respublica commodum cōtinet abundanter rerum. Et hic contractus asecuratiois ad alias, etiam res extenduntur, prater merces, ut ad pecunias, cum nimur asecurantur pecunie de loco, ad loca asportanda, ac etiam ad personas, ut cum asecuratur transitus aliquius per son, vel plurimum, per loca, & regiones Turcarum, haricorum, vel latronum.

159 Secundo, ad julitium hujus contractus requiruntur praeferit dux illæ conditions, quas supra diximus, ad julfum venditionis, & empionis esse necessarias. Una est, quod iustum sit premium pro asecuratioine deductum. Altera est, quod fiat sine fraude, & dolo; & quidem quod iustum pretio, servante sine regula, quia in empiōib; & venditionib; servari solent, ad quas contractus iste reductus, nimur standum esse legi taxata, si aliquantus exstet, vel locorum, & regionum confundit, vel ad arbitrium probi, & prudentis viri, habitationis quantitat, & qualitat periculi, & res, quae asecuratur. Ut autem hic contractus sine fine fraude, & dolore, communiter DD. requiri, ut eventus res sit utique incertus, saltem quod notitiam, quam de eo habent, quia aliquo non servaretur aequalitas, unde si asecurans certus sit, rem else in tuto, inquit pretio petet, & illud refixeretur tenet, & contra, si volent, etiam asecuratur, certe faciat, etiam jam perire, non potest jure, & sine fraude, & dole, eis asecuratio pacifici. Ratiō deducitur ex definitione asecuratiois, quia assignata, quod est contractus, quo quis certa mercede se obligat, ad alienum periculum subeundum, ex quo inserit, quod ubi nullum est periculum, saltem putatum, asecuratio esse non potest, cum haec esset aliter sit de periculo, cui res putativa, saltem cōsideratur exposta. Quare, ut dicebamus, si asecurans certus sit, rem else in tuto, inquit pretio petet, & in tuto positan, vel si aliecurationem petens, certus est jam perire, contractus erit nullus, quia deest materia ad hunc contractum essentialiter requita, quia est alieni periculi suscepit, quo celsant, etiam hujus contractus materia cessat. Ideo autem diximus, tale periculum saltem puta-

ter,

Quæstio IV. Articulus IV.

ter, & potest quod primò conveniri. Secunda conditio est, ut immobilia oppignorari, quare differentia universalis est, quod pignus traditur, hypotheca non traditur, ut habetur in S. item Servitius vers. inter pignus; Inf. de actionibus, unde in legem citata additur dictum, elle pignus a pugno, quia res, quae pignori datur, manu tradatur, unde pignus non solidum est res obligata creditori, sed etiam tradita, & hypotheca est res obligata creditori, non autem tradita, & id est pignus tam in rebus mobilibus, quam immobilibus, que manent quidem possessio debitorum, sed obligata creditori, ut sunt prædia, domus, & alia huiusmodi, dixi hypotheca proprii sumpta, quia latius sumpta etiam in rebus mobilibus fieri potest, ut modo dictum est; & sic etiam de pignore, & hypotheca discurrat. Asteianus noster l. 3. tit. 13. art. 1.

160 Secundò, obligations quoq; oriuntur ex pignore, & hypotheca alia pertinent ad debitorem, & aliæ ad creditorem. Prima obligatio debitoris est, ne rem uni creditori hypothecat tam alteri, nisi in causa, quo sufficiens effet pluribus creditoriis satisfacere; pignus enim ad hoc datur, ut ex eius prelio creditor sit satiscitus in causa non solutionis; cum igitur non possint omnes creditores solutionem capere ex ea, que non est sufficiens ad satiscendum omnibus, sequitur non posse eamdem rem pluribus hypothecari, quando non est sufficiens pro omnium satisfactione. Secunda obligatio est, ut solvant omnes expensas, quas creditor fecerit in conservando, & tuendo pignore, ne perficit, vel deterius reddetur L. si servus si. de Pignore, D. ne perficit, & quia non tenetur impensis voluntarie per creditorem factas, & ab eo necessitate solvere, ut notat Glosi & Bartolus in leg. cit. Ita Navarus, Sylvestris, Rodriq. Garzias, Rebello, Molina, Bonacina, & alii, qui addunt non fulminis expensas necessarias, sed etiam utiles, mox non sunt immoderate factas in pignore repeti posse a creditore. Tertia obligatio est, ut pignus petere non possit quoque integrum debiti per solvitur; ne pignus sufficit, quod maior pars sic soluta, cum creditor etiam pro qualibet minima parte debiti pignus retineatur, posse L. quamdiu C. de distract. pign. Quarta random obligatio est, quod dator pignoris tenetur solvere debitorum, etiam pignus perire, si sit sine culpa creditori, nisi sit pactum, quod omnis pignoris liberet debitorum. Ita advertit Asteianus noster loc. c. ar. 5. ex C. de pign. atque fortuitis.

161 Tertio, ex parte creditoris alie quatuor enumerantur obligations. Prima est, ut curat, ne pignus pereat, aut deterioriet, aliter tenetur damna debitori compensare L. si cum venditur S. venit autem ff. de pign. action. & Faber noster dispe. cit. c. 15. in fine, ubi sit quod obligatio fideiūs effet pecunia estimabilis, & vendibilis pro moderato, & proportionato periculo, quod fideiūs sibi. Alii vero effterunt ut licet etiam fideiūs solvatur, afferre non licet, quia sic aperitur via usuris, & obligatio de fideiūs sine talibus non est pretio estimabilis, pro qua opinione plures citant Bonac. dispe. c. cit. q. 9. punct. 1. & Stephanus à S. Greg. l. c. & adhuc videtur Faber noster dispe. cit. c. 15. in fine, ubi sit quod obligatio fideiūs effet pecunia estimabilis, & vendibilis pro moderato, & proportionato periculo, quod fideiūs sibi. Alii vero effterunt ut licet etiam fideiūs nullum patiatur detrimentum, vel periculum, molestias, aut labores fideiūb; non enim solam accipit premium pro periculis, & molestiis sed pro obligatio ipsa, quam contrahit obligatio enim quam in se suscipit, ad solvendum pro debito debitor, & ad habendum pecuniam paratum ad talem effectum, effet pecunia estimabilis, scilicet etiam quocunque periculo, sicut est obligatio mutuandi, nec fideiūs tenetur gratis tale onus subire, & hinc opinio mibi quoque valde probabilius videtur, quia non solum periculum, cui fideiūs se extempit, est pretio estimabilis, sed etiam obligatio ipsa præcisè sumpta. Ita Bonacina, & Stephanus à S. Gregorio l. c. pro qua opinione citant Azorium, Sorum, Caeteranum, Medianum, & illos condonet creditori, nam res domino fructificat, Ita Bonac. loc. cit. & Stephanus à S. Greg. l. c. 72. cum omnibus Auctoriis citatis, ac etiam Asteianus noster loc. cit. Quarta obligatio est, ut statim post solvendum debiti pignus restitutus debitor non alii obligatur, nec deterioriorum, quod Asteianus probat ex C. Creditor, & si perierit, vel deterioriorum fuerit, tenetur debitori satisfacere, si culpa eius, vel dolo id evenierit, non autem in casu fortuito, & si culpa eius, ut notat Lugo dispe. c. 10. punct. 1. Tertia obligatio est, ut creditor computet in forent omnes fructus ex pignore perceptos, nec non etiam illos, quos ex negligencia sua amisi, unde sequitur eum, qui accepte agrum in cultum in pignus, si eum colat, teneri computare fructus in forent detractis expensis, & laboribus, si dominus agri illis condonet creditori, nam res domino fructificat, Ita Bonac. loc. cit. & Stephanus à S. Greg. l. c. 72. cum omnibus Auctoriis citatis, ac etiam Asteianus noster loc. cit. Quarta obligatio est, ut statim post solvendum debiti pignus restitutus debitor non alii obligatur, nec deterioriorum, quod Asteianus probat ex C. Creditor, & si perierit, vel deterioriorum fuerit, tenetur debitori satisfacere, si culpa eius, vel dolo id evenierit, non autem in casu fortuito, & si culpa eius, ut notat Lugo dispe. c. 10. punct. 1.

ARTICULUS QUARTUS.

De Pignore, & Hypotheca.

162 Quinto circa res, quae possunt pignori dari, conveniunt DD. omnia, quae vendi possunt, posse etiam pignori dari ab eo, qui liberat illorum haber administrationem, sive res sunt mobiles, sive immobiles, sive corporales, sive incorporeas, ut sunt census, vestigia, iuridictio, & omnes res tam praesentes, quam futuras, quae sunt in spe, ut fructus arborum pendentes, & fructus animalium. Ita habetur ex L. & quae non sunt, si de pignore, item oppignorari possunt ususfructus, nec non ruricorum servitutes, & tandem omnia, quae in nostris bonis sunt, ut statim L. quae prædictum, C. si res aliena pignori data. Ratio autem, cur omnia, quae vendi possunt, possint etiam pignori dati, quia minus est tradi pignori, quam vendi, cum per venditionem dominium res transferatur, non vero per contractum pignore.

hoc pacto solvendi pensionem certo tempore celebratur; quale autem sit hoc tempus jam supra declaratum est, num. 141. solvenda enim est pessimo tempore, quo contrahentes inter se convenirent, quod si non appareat, regionis consuetudo servanda est, quae etiam si non extet solvenda est ad minus in fine anni, ut ait Atesanus loc. cit. ex ss. de regulis juris.

145 Sed dubium est, an conductor, qui re conducta uti non potuit, aut fructus ex ea percipere ob aliquod impedimentum, teneatur pensionem solvere. Cui dubius cum distinctione respondendum est, vel enim conductor uti non potuit, vel fructus ex ea percipere ob impedimentum, vel causam ex parte ipsius superveniente, & sua culpa; & in tali casu pensionem adhuc solvere temetur; quia aquitas non patitur, ut locator dominum perdeat ob culpam, vel causam, aut impedimentum ex parte conductoris superveniensque conductor, quando re conducta uti non potuit ob impedimentum ex parte locatoris priveniens, pensionem solvere non tenetur; ita etiam ratio postulatur, ut locator pensionem percipiat, quando conductor ob impedimentum ex parte sua proveniens re conducta uti non potuit. Si vero conductor re conducta uti non potuit, ut fructus ex ea percipere ob impedimentum absque sua culpa priveniens, ut propter bellum, pessimo, aut alium casum fortuitum, pensionem solvere non tenetur ad tam temporum, quo re conducta uti non potuit, vel fructus ex ea percipere, & ratio est quia conductor non censetur pro tali tempore, ac rerum contingentia obligare voluntate ad pensionem solvendam, contractus autem ultra voluntatem, & intentionem contrahentium non obligat, & ita determinatur. L. Si fundus s. locat. & L. Habitatores s. u. c. locati, quia ratione dicebamus super n. 144. conductor ad integrum pensionem solvendam non teneri, superveniente magna praeoccidentia ob casum fortuitum, & absque sua culpa, ut ob grandines, nives, inundationes, vel hostilium exercitum, & alios fructus devastantem. Ita Molina, Navarrus, Lessius, Rebellus, Reginaldus, Bonacina, Amicus, Stephanus a S. Gregorio, Faber ex nostris, & alii passim.

147 Secundo tandem conserva est inter Doctores, an licetum sit locator domum, vel aliam rem ei, qui putatur abusurus illa ad peccandum. Negat Navarrus in summa ca. 17. n. 195. ubi proinde ait illicetum esse meretricibus locare, etiam ubi permituntur. Fundamentum est, quia numquam licetum est occasionem praeberi peccandi sed quod dominum meretricibus locat, occassione peccandi est prius peccatum, & ergo &c. Confirmatur, quia esti possit publica poena ad evitanda majora mala meretrices tamen jure sententia D. Ang. lib. de ordine, efficerem tamen numquam potest, quin ille mereticum exercendo peccat. Se consequenter, quin locantes illis dominum ad eum peccatum non cooperantur. Tandem non licet locator dominum exercenti artem, cui per se annexum est peccatum, quia ratione iure canonice vetrum est, ne quis dominum locet alienigenis ultarariis, ut pater c. I. de Usuris in 6. sed meretricio per se annexum est peccatum ergo dominos illis locare non licet quia ed ipso locantes ad eum peccatum cooperari conatur.

148 Opposita tamen sententia communis est, & ut inquit Amicus dis. 26. sec. 3. contra Navarr. totius orbis Christiani consuetudo pugnat, quae hujusmodi locationes ab illo seruulo meretricibus permittit, & quod caput est, in ipsa Urbe, in qua Pontifex cum nullo modo permettere, si illicetum esse putaret, & libidinibus non sufficeret, si dicatur hujusmodi locationes Pontificem permettere ad majora incommodo via videnta, qua ratione meretrices etiam ipsas permitterit. Quia saltem Pontifex declarare debet, hujusmodi locationes meretricibus facta est illicitas. Dicendum igitur est cum Lef. I. 2. cit. c. 24. dub. Stephanus a S. Greg. I. c. 45. Fabro nostro dis. 47. c. 5. in fine, & allis communiter tunc esse peccatum mortale dictam locationem facere quanto fit ad illum summe cooperandi peccato conductoris, vel quando locator pessimo tempore peccatum alterius impedit, ut si quis locaret dominum sibi, in qua sciret eum habere opportunem furandi, aut armare, vel videret illi, qui sciret e valle ad occidendum inimicum, cum quo litigium habuit, in his enim, & similibus casibus verò dicetur locator cooperari peccato conductoris, & tenetur peccatum alterius impedit. At si locatio fiat ad finem indifferente, vel locator non posset, nec tenetur alterius peccatum impedit nullo modo peccare, sceluso scandalo, quod in casu posito de meretricibus contingere nequit, cum enim eum carum peccatum à Republica permitatur ad majora mala viranda nullus tenetur illius impedit, Hac igitur ratione potest quod licet domum sibi meretrici locate, in qua sciret eum forniciatur, quia ipse jus habet locandi suum dominum, & idem eam locat illi ad habitandum, qui est eius usus proprius, quod illa ibi meretrici exerceat, est prae locatoris intentum, neque ob alterius peccatum ipse jure suo priveri debet, cum ille non sit per se causa proxime, & immediate,

sed merē per accidens, sic etiam licet potest quis dominum suum usurario locare, quem feci in ea usuras exercitaturum, ob canderis rationem.

149 Ad fundamentum prioris sententiae negatur minor quia locatio domus ex natura sua non est ad peccandum induciva, sed per se est indifferens, ac propinque ad peccandum nullam per se, & directè occasionem præbet, sed peccatum sequitur solum ex malitia absentis tali locatione, nullus autem ob malitiam alterius proprio iure se privare tenetur, quia ratione supradicabamus indigentem pecunia posse mutuū petere ab eo, quem fecit non mutuaturum sine usura, & si ex hoc alium se queratur scandalum erit scandalum acceptum, non datum, ut docet D. Tho. 2. q. 78. a. 4. ad 2. Ad Confirmationem negatur consequentia, quia locare dominum meretricibus, ubi a publica poena fate permituntur, non est ad eum peccatum cooperari, cum dominum locatione non sit per se ad peccatum induciva, sed merē per accidens, atque adeo sapientia non est nisi aliunde prohibeatur. Ad ultimum neganda est maior cum Amico loc. cit. quando talis pars a publica poena fuisse peccatum, quia locatio domus non per se inducit artificem ad turpem artem exercendam, sed ipse ex sua malitia inducitur, neque ea intentione locator dominus talis artificis, sed ad vitā humana conservationem. Nec valet aumpta paritas de meretricibus, & ultarariis alienigenis, quia de his est expresa prohibito, ne quis dominus locetur, qui non est de meretricibus. Immo ex hoc aperte deducitur id non esse per se, & intrinsecè malum, sed solum qui prohibitor, aliquoquin talis locatione etiam ultarariis indigenis prohiberi debuerit, quod cum factum non sit, significatur est id illicitum esse ex sola legis prohibitione, non autem ex ea, & natura sua, alia plura ad hunc contractum pertinencia videtur apud Atesanus, nostrum l. c.

150 Soler etiam hic agi de conductione famularum aliorum que Officialium, & iusto ipsorum stipendo, de quibus breviiter dicendum est, validum, & licitum esse contractum, quo famulus, aut alius mercede locat alterius operas suas ad rem licitam, quia opera famuli digna est stipendio, & mercede, dignus est enim operarius mercede sua, & sic in aliis rebus servanda est aequalitas preci, ita etiam in stipendio famularum servanda est, modo fideliter laboraverint, ne alteri convertent unum fit stipendium autem justum famularum, diversum est juxta ultimam patris, & personam, &c. & quando dictum premium est a lego taxatum, juxta illam solvi debet; & famuli non possunt a Dominis expelli, nisi finit tempore conductionis, nisi iusta adiuta causa, quia deficiente totum stipendium illi tribuere tenetur si inservient toto tempore inter ipsos convento de quo plurimi videtur apud Bonacinam, & Stephanum a S. Gregorio loc. cit.

ARTICULUS TERTIUS.

De Emphyteusi, & de Feudo.

151 Post contractum locationis, & cōdūctionis de contractibus Emphyteutis, & feudalibus agendum est, quamvis enim hujusmodi contractus propria pata, & leges habent, ac conditiones, quibus à locatione, & conductione proprie sumptu dignissimis, majorum tamen cum hoc contracta affinitatem habent, quam cum aliis, ideoque ad illum reducuntur, & licet de ipsis contractibus plura Juristi scribant, nobis tamen sufficiet eorum definitionem alignare, & declarare, ut naturam ipsorum cognoscamus, ac etiam eorum conditiones, ut pateat quid ad eum justitiam requiratur, & consequenter discernere possimus, quando in eis peccatum interveniat, & obligatio ad restituionem.

152 Primo itaque Emphyteus definiri solet, quod sit contractus rei immobili, cuius tantum utile dominium transferunt in accipitentem, retento direcione apud concedentem cum pacto certa pensionis proprietario solvende in recognitionem dominii directi. Ita Jurisperit ex L. 1. C de jure Emphyteuti. Feudum vero, quod dictum est à fide, seu fidelitate, est contractus, quo quis tradit feudatorio. Five Vassallo rem suam immobilem quo ad dominium utile tantum cum onere obsequii, & servitii principalis Domini. Unde contractus Emphyteus est similes locationis, in qua res immobili, quia cultura possit melius effici conceditur alteri, vel in perpetuum, vel non minus, quam ad decennium, ita ut dominium directum maneat apud dominum, qui tradit in Emphyteutis, dominum autem utile in emphyteutam transferatur cum onere, ut quotannis certum Canonem, ut vocant, seu penitentem domino solvat. Feudum vero est contractus similes Emphyteutis, quo res immobili alii cui conceditur cum translatione dominii utile proprietate retenta, sub onere non quadem aliquid solvendis, sed exhibendi directo domino fidelitatem, & obsequium personale; interdum tamen

tamen feudum, etiam ita institutum, ut in recognitionem domini directi aliquid debet per solvi, sed tunc ex ea parte, à puto feudo deficit, & ad Emphyteutis declinat. Hinc patet convenientia, & differentia horum contractuum, convenientia enim eo quia uterque in re immobili consilit, cuius solum dominum utile transferatur, retento directo apud transferentem, differunt vero ratione pensionis, nam penitus solvenda est per personalis, id est obsequio personali obsequias, pessimo vero solvenda pro emphyteuti, est realis, id est, consistens in pecunia, vel frumento, vel alia re simili, & præterea differunt, quod in contractu feudali prefatur à vasallo, domino directo juramentum fidelitatis, quod non prefatur ab Emphyteute, ratione cuius tenetur illi præstat servitum personale, quando de illo a domino interpellatur. Ratio autem hujus discrimini, inter contractum feudalem, & Emphyteuticem, ex diversa origine, & sive deducitur, ex qua, & ad quam hi contractus diriguntur; nam Emphyteuticus ex agrorum sterilitate originatus, ad quorum meliorationem, & fecunditatem per culturam, tamquam ad incrementum, & proximum finem directus fuit, sicut feudalis vero ex singulari aliquo servitio praesito domino, in cuius remuneracionem feudum est traditum, ad quam gradatam remuneracionem recognoscendam, tamquam ad proximum finem, personale obsequium, & servitum, scilicet præstatum, ordinatur. Unde feuda secundum aliquos, ex tempore introducta fuerit, quo Longobardi in Italia regnabant, & dominabantur, ut nota Faber dis. 47. cit. 13. cum enim Gothi Civitates bello occupabant, prædia illarum collera in remuneracionem laborum, proprie in bello impenorem suis militibus tradebant, ea lege, ut qui prout accipiebant, ipsi, & huius heredes dominium perperuo agnoscerent, atque ut provincias, & civitates bellis partas eorum opera, & auxilio, si opus esset, tuerit possent. Ita etiam Stephanus a S. Greg. lib. 2. c. 13. cum Julianus Claro, Azorius, & alii.

153 Secundo ex hoc, quod seudatutus obsequium personale debet præstatu domino, Emphyteutus autem solum, realem pensionem, inter feudum, & Emphyteutis contractum, ita ut ipsi temporibus, pessimo ab Emphyteute solvi debet, ut prædictum, & ita secundum, ut non convenient. Communiq; tamen sententia docet, justum pensionem esse illam, ut refert Amicus, dis. 25. sec. 1. quod prudentis arbitrio, at terris loci & consuetudine obligationibus quibus Emphyteuta subiectus, ex terribile circumspectus est, quare valorem dominii utilis, quod ex re Emphyteutica accipit, & ita exiam discutit Faber l. c.

154 Quinto, ultra predictas conditiones omnibus contractibus communis, aliquæ etiam speciales pro ipsis contractibus à legibus suis praescripta. Prima est, pro Emphyteuti certam statutum temporibus, pessimo ab Emphyteute solvi debet domino directo, & adeo, ut si hac penitus sit item non offratur, vel pro solvenda habeatur, non censetur, ut videtur apud Emphyteuticos contractus, qua conditio ex ipsa Emphyteuti definitione assignata deducitur, & talis penitus solvenda est propter fructus, è re Emphyteutica percipiendos. Secunda est, ut si Emphyteutis tribus conjunctis annis Emphyteuti seculari, duobus vero in Ecclesiastica, pensionem non solvenda in communis, ut vocant, sic caducitatem incidat, amittendo cum dominio utili melioramenti omnia in re Emphyteutica facta, & torque res, pleno iure, ad proprietarium devolvatur. Ita de seculari statutur l. 2. Cod. de jure Emphyteutico, de Ecclesiastica habeat Authentica, Quæsum, C. de facrofancis Ecclesiis. Tertia est, ut non solum in communis incidat Emphyteuta, ob non solutam, per triennium proprietario pensionem, sed etiam ob non solutam tributu fisico, vel ob rem in Emphyteutis acceptam, ipsius culpa derictam cedat. Prior conditio, vel obligatio statuitur l. 2. cit. de jure Emphyteutico, posterior, quod Ecclesiasticalis Emphyteutis, expresse habetur in Authentico alienar. & Emphy. S. secundus quis, aut locutor. Ceterum conditio hec de deterioritate notabilis, & in substantia rei, intelligenda est, non in fructibus, qui ad Emphyteutam pertinent, sicut feudalium, quod obligatio sanctur l. 3. C. de jure Emphyt. &c. postis de locato, & conditio. Quinta denum conditio est, ut quoties donatione, aut permutatione ab Emphyteuta res alienatur, novus possessor tenetur domino principali Laudemum redire, hoc est, quinquefasciam partem preti, vel estimationis. Alias etiam conditio, pro Emphyteuti requisitas, adducit Bonac. dis. 3. q. 2. pun. 2. quas prætermittit, quia in eius definitio expedita continentur, ut quod hic contractus fiat de rebus immobiliis, & solo adherentibus, ut agris, domibus, pratis, &c. & quod dominum directum apud priorem dominum perferret, dominum vero utile in Emphyteutam transferatur.

155 Secundo, quatuor etiam falsae conditiones speciales, ad contractum feudi requirentur, ut nota ibidem Bonac. punct. 3. Prima est, ut dominum directum apud priorem dominium. perseveret, & dominum vero utile in vassallum transferatur. Secunda, ut feudum super re immobili constitutatur, ut super agro, Pago, Urbe, &c. Tertia, ut vassallus obsequium, & servitum personale præsteret domino principali, si exigatur, alioquin in caducitatē incidit, quae tres conditions, ex definitione feudi sufficiunt, & expresse deducuntur. Quarta tandem, ut vassallus feudum non alienet sine consentiu domini directi, & principalis, ad quem

gnoris, ergo que vendi possunt, possunt etiam pignorii tradi, que nec alienari possunt, ut v.g. Ecclesia, Cemeterium, sepulchrum, nec alii res sacre possunt pignori dari, item neque res publicae, & publicis usibus destinatae, ut habetur L. sancimus, C. de facie Ecclesie, & L. s. monumento C. eodem titulo. Ita Navarr. Lessius, Garzias, Rodriguez, Bonacina, Stephanus & S. Greg. & alli passim, qui etiam ex aliis legibus alias res assignant, que non possunt pignori dari de quibus etiam fuit agit Alfonso tit. 13. cit. art. 3. Addunt autem predicti DD. & praetertim Lugo disp. 32. fect. 2. rem hypothecam semel subiectam secundum deferre onus illud, & obligationem realem, ita quod ad quemcumque possessorum transfrat, possit creditor debitus ex illa exigere non potest tamen creditor adversus tertium possessorum agere etiam in hypotheca expressa, nisi precedente executione in bonis debitoris & fidei-jurorum, & corum heredium; quamvis enim iure antiquo id facere posset non facta tali executione L. ult. C. de act. & oblig. posse tamen id correctum est iure novo in Authent. de fidei-juribus §. sed neque. Debet ergo probare creditor rem illam fuisse debitoris tempore contracti debiti, & in hypotheca comprehendens a fuisse, factumque esse executionem in bonis debitoris, & fidei-jurorum & si terius possessor rei hypothecate solvere cogatur, debet ei creditori ius cedere,

DISPUTATIO SEXTA DE OBLIGATIONIBUS JUSTITIAE DISTRIBUTIVAE.

HACTENUS de justitia commutativa tractavimus, & de obligationibus ex ea confirgentibus in humanis contractibus; nunc de justitia distributiva agendum est, que est altera species justitiae; & quia eius naturam sufficienter explicamus l. 3. sent. disp. 7. qu. 8. ar. 2. solum restat hic declarare obligationes, que ex ea confingunt, & viae cali virtuti opposita, que peccata communis nomine *acceptio personarum* appellari solent, quia nimur omisit motivis propriis, que in initia distributione attendi debent, que sunt merita, alias regulae circunstantiae personales omnino impertinentes, ut sanguinis coniunctionem, amicitiam, benevolentiam, divitias, & alia huiusmodi, que attendi non deberent, & idem accipi dicuntur personae, non merita. Quoniam vero talis personarum acceptio non tantum contingere potest in partione, & distributione honorum, vel onerum communium Reipublica, sed etiam in publicis judicis a iudice ferendis; & idem de personarum acceptione in utroque sensu hinc agendum est, & de obligationibus iustitiae distributiva in utroque cau.

QUESTIO PRIMA.

De acceptione personarum in distributione honorum, vel onerum communium Reipublica.

QUONIAM loc. cit. diximus iustitiam distributivam intendere aequalitatem in subdivisi servari, tam in ordine ad participanda bona communia, quam in ordine ad subeunda communia onera, qualia sunt tributa, & gabelle, ac similia gravamina, in hac questione prius agendum est de distributione honorum communium, tam temporalium, quam spiritualium, & postea de tributis, & oneribus iussi imponendis.

ARTICULUS PRIMUS.

De distributione officiorum facultarium, & Ecclesiastiorum.

CONVENIUNT omnes non posse absque peccato eligi ad aliquod officium personam indigneam, hoc est, in eam ad satisfaciendum obligationibus talis officii; & Principi-

quod contra debitorem principalem habeat, & fidejussiones; 168 Quinto tandem convenienter DD. omnes qui possunt alienare, posse etiam oppignorare, & hypothecare, quia plus est rei distractio, oppignoratio autem sit tantum rei obligatio; inquit tamen contra omnes, qui possunt oppignorare, & hypothecare, possunt alienare; & ratio est, quia qui habet tantum ius utendum, non habet ius alienandi, cum ius utendi non se extendaat, nisi ad usum, non ad substantiam rei; cum tamen qui habet ius utendi, habeat ius quoque oppignorandi, & hypothecandi, ut confiat in usufructu, qui si rei substantiam distrahatur nequeat, ejusnam frumentum oppignorare potest, ut definit L. s. i. qu. 8. ult. ff. de pignor. & L. potior §. 3. ff. qui potior. Ex quibus infert nec pupillum propria bona oppignorare, vel hypothecare posse absque sui tutoris auctoritate, nec filium familiæ bona proficere, vel adventitia abque consenu patris, nec Religiosum bona Monasteri, vel propria industria, ac labore acquirita abque facultate sui Pratali, & ratione est, quia nulla ex his liberam haber potestatem de bonis disponendi, quia ad oppignorandum, & hypothecandum necessaria est. Ita Amicus cum aliis disput. 33. fect. 3. apud quem alia plura de hoc contrafacta videri possunt, quia potius ad Juris iustitiae spectant, quam ad Theologos.

fundamentum solvit negando consequentiam, quia absolute loquendo officia illa communia solum sic debent conferri, ut bene provideatur Reipublica, ita nullum patiatur detrimentum, quem finem Reipublica consequitur per electionem digni, neque enim officia illa communia sunt instituta pro premio subditorum, sed ut bene Reipublica gubernetur. Et hunc modo etiam refolvi hanc difficultatem Card. de Lugo l. c. ubi etiam ipse afferit, non obligari electores eligere dignorem ad talia officia, nisi quando propositis editis plures vocantur concurrentes; in talis enim casu ex duplice capite tenentur electores ad eligendum, hoc est, non solum, ut communiciati provideant de Ministeri digno, & per obligationem erga communiam rerum gerendam, prout a tale officio desideratur; unde grave peccatum est Ecclesiastica beneficia conferre indigneis, & his conditionibus carentibus, sed taliatur Innocentius cum Concilio generali in c. *Grave nimis de præbendis*, ubi illos explicat esse ad beneficia idoneos, qui Deo, & Ecclesiæ gratum impendere famulatum velint, & valent; Quamvis autem certa sit obligationis conferendi beneficia Ecclesiastica in personam dignam, & idoneam, dubium tamen est, an sit obligationis eligendi semper magis dignum, in qua difficultate tres sunt opiniones, duæ extrema, & una media. Prima sententia que fatis communis est, affirmat esse obligationem sub peccato mortali eligendi semper digniores, quibusdam casibus exceptis, idque præterit affirmant de beneficiis curam animarum annexam habentibus, unde dicunt, quod est collatio beneficij in personam dignam prætermissa digniori, validi fit, peccatum tamen mortale est relinquere dignorem, quifuxta leges, & statuta fine alii incommode ad idem beneficium promoveri posset. Primi id probant ex cap. unic. lib. 3. Decretal. tit. 12. ut Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur in illis verbis. Non ex officiis carnali, sed ex decreto iudicio debuisse Ecclesiasticum beneficium in personam magis idoneam dispensare; opposita enim beneficij collatio tamquam gravis culpa reprehenditur in eo capite ad Innocentio in Concil. generali. Deinde probatur in Concilio Trident. feff. 24. c. 1. ubi dicitur expresse. *Omnes, & singulos, qui ad promotionem prefectorum quomodocumque ius habent, mortaliter peccare, nisi quis dignior, & Ecclesiastica magis velut ipsi judicaverint, non quidem precibus, vel humano officiis, aut ambicione singulis, sed eorum exigentibus meritis præfici diligenter curaverint.* Tandem probatur ratione, quia ex natura rei bona communia, & publica quando distribuantur, dari debent pro dignitate, & servata proportione, objectum enim justitia distributiva est distribuire bona communia servata proportione, at illas nulla est virtus justitia distributiva, nec ius obligatio. Sed beneficia Ecclesiastica sunt bona quamdam publica Ecclesiæ ad sustentandos idoneos Ministros; ergo ex natura rei debent conferri servata proportione dignitas, & aptitudinis ad servandum officium. Ita cum S. Thomas qu. 65. art. 2. & qu. 185. art. 3. tenet Cajetanus, Antonius, Palatus, Lessius, Saloni, Aragonius, Turrianus, Saloni, Caspensis, Sylvester, & alii summis passim, & quamvis id præterit afferant, ut dixi, de beneficis curam animarum annexam habentibus, probabilis tamen centrum semper esse obligationis eligendi dignorem, etiam in electione simplicis beneficij, quia re vera haec sunt bona communia, ac proinde distribuenda pro meritis. Sic etiam sentit ex nostris Vulpes disp. 101. ar. 2.

Secunda difficultas est, an hac facultaria officia licite vendi possint. Negant Joannes Medina, Adrianus, Angles, & ita etiam Lessius lentire videtur, cum alii qui fundamentum deducunt ex eo, quod mox dicabemus esse obligationem dandi hac officia dignioribus regulariter, & ordinariè, propter incommoda, & detrimenta gravia, que communiter oriuntur, si non ita regulariter dantur; haec enim regula debet in electiis praecipue datur, ut ex electione talis ministeri non sequantur inconvenientia in communitate, cui ex fidilitate, & justitia debet elector de ministeri providerere apud finem politicas communiatatis conseqüendum; hic autem finis melius, & certius habetur ad examinandum, an illa sit dignus, vel iudicetur dignus. Hoc igitur supposito, ut ab omnibus communiter concepito, aliquis difficultates remanent examinanda in hac materia.

Prima difficultas est, an in officiis temporalibus, & secularibus sit obligatio eligendi digniorum, vel iustificari eligere dignum. Prima, & communis sententia affirmat dignorem esse eligendum, quam tenet Lessius, Saloni, Aragonius, Turrianus, Valencia, Vega, Rebello, Reginaldus, Diana, & plures alii apud Card. de Lugo disp. 34. feft. 2. quorum fundamentum est, quia officia illa sunt communia; ergo juxta leges justitiae distributiva debent dari cum proportione ad meritum & consequenter dignioribus. Secunda sententia docet, fas fieri eligendum dignos, etiam digniori omisso, ad hujusmodi officia. Ratio est, quia non apparet electores aliam habere obligationem in his officiis distributivis, quam ut sufficienter provident, ne ex electione Reipublica dannum patiatur; sed cō ipso, quid eligant dignum, id durant sufficienter; nam si dannum sequeretur, jam electio non esset dignus; ergo non tenentur eligere dignorem. Ita Cajetanus, Vaquez, Mollesius, Homobonus, & alii, quam sententiam etiam aliqui ex Autoribus oppositæ tenent probabilem; & nos quoque approbamus, cum hac limitatione tamen, ut advertit Pontius ex nostris disp. 59. q. 1. quod non tenetur quis dignorem eligere ad hujusmodi officia facultaria, nisi in calo concursus, quando, scilicet, vocantur plures, ut ex illis dignior eligatur, & ratio est, quia ipso ipso, quod vocantur plures concurrentes, non solum queritur, ut Reipublica satisfiat per ministru idoneum, sed etiam ut concurrentibus pro qualitate meritorum præferatur; sed hinc obligationi non satisficer eligendo dignum in concurso dignioris, quia primum quod magis digno conferendum esset propter malus ipsius meritum, alteri minus merenti conferetur, quod utique magis digno iniuriosum esset. Ex qua doctrina prima sententia